

і цінують в усьому світі, проніс патріотичні почуття крізь все своє життя. Його багатогранна творчість пробуджуватиме найполум'яніші почуття, що сприятиме формуванню національної свідомості у представників багатьох прийдешніх поколінь українців.

Використана література:

1. Матеріали відділу рукописних фондів НДІ МФіЕ ім М.Т.Рильського.
2. Т.Г.Шевченко. Кобзар. – К.: Мистецтво, 1967.
3. Погребенник Ф. Полум'яне слово Кобзаря на малоросійській сцені. // Голос Юга – 1882. – № 146.
4. Окунькова К.М. Відображення історичних подій в драматургії українських класиків. // Історія України в художніх образах. / Збірник наукових праць Кіровоградського державного педагогічного університету ім. В.К.Винниченка. – 1992.
5. Цегельник С.В. До проблеми вивчення літературної спадщини Т.Шевченка // Незабутні сторінки історії: Збірник наукових праць КНУКіМ. – К., 1999.

Анотація

В статтє исследується роль многогранного творчества Тараса Шевченко в формировании национального самосознания украинцев. Анализируется поэтическое наследие раскрывающее сущность духовной жизни украинского прошлого.

Юнак В.Г.
**Національний університет фізичного
виховання і спорту України**

**БОЛГАРСЬКА СПІЛЬНОТА ПІВДНЯ УКРАЇНИ:
ІСТОРИЧНА РЕТРОСПЕКТИВА ТА ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ**

Наші часи позначені небувалим зростанням інтересу до проблем вітчизняної історії, витоків національної культури, до непересічних досягнень минулого. Досягнення українського народу на ниві культури загальновідомі. Разом із тим якщо розглядати національну культуру як цілісну систему, слід брати до уваги надбання культур інших народів, які населяють Україну протягом тривалого історичного шляху.

Край, що одержав назву Південної України, територіально в кордонах колишніх Херсонської, Катеринославської та Таврійської губерній сформувався досить пізно і охоплював нинішні Одеську, Миколаївську, Херсонську, Запорізьку, Дніпропетровську області, частину Донецької й Кіровоградської областей, а також Крим. В географічному відношенні, попри всі численні відмінності й місцеві особливості, ці землі складали певну єдність, включаючи чорноземну степову й почасти лісостепову зони сучасної України з теплим, але

посушливим кліматом.

Україна – одна з найбільших країн Європи, яка за чисельністю населення посідає шосте місце на континенті. Населення України різноманітне за своїм етнічним складом. Крім українців (три чверті всього населення), значний відсоток складають інші східнослов'янські народи (росіяни, білоруси), а також євреї західні та південні слов'яни (поляки, чехи, словаки, болгари). З інших етнічних груп найбільш чисельними є романомовні народи (молдовани, румуни), греки, представники фіноугорської (угорці, естонці) та алтайської (татари, гагаузи) мовних сімей.

Україна – один із важливих геоетнічних центрів, територія зародження та розвитку багатьох народів і водночас – перехрестя двох культурних світів – європейського і азіатського. Через її землі прокочувалися хвилі Великого переселення народів – гунів і аварів (IV-IX ст.), „аснарухових болгар” на Балкани (VII ст.), угрів-мадярів у Дунайську низовину (IX ст.), норвезьких вікінгів (IX-X ст.), татаро монголів (XIII ст.).

Дослідженням становлення і розвитку болгарської діаспори займалися українські вчені В. Кононенко, В. Наумко, С. Остапенко та ін., розкриваючи в своїх роботах особливості історії болгарських поселень, закономірності розвитку культури болгарської діаспори. *Метою даного дослідження є збагачення знань про болгарську діаспору Півдня України та тенденції її сучасного розвитку.*

Перші поселення болгар були засновані у долинах річок Вись і Синюха-Ольшанка та інші. Вони входили до складу Бузького козацького війська, а потім – військових поселень Новоросії. В кінці XVII – перших десятиліттях XIX ст. під час російсько-турецьких воєн болгари масово переселялися в Росію. Шукаючи порятунку від турецького гніту та репресій, на південь України переселились десятки тисяч болгар. Вони заснували великі поселення у Південній Бессарабії з центром у Болграді, в Одеському повіті, Криму і у передмісті Миколаєва. Цьому сприяло надання болгарам пільг як іноземним колоністам. У 1809-1832 рр. тільки на півдні Бессарабії було засновано 36 поселень. В середині XIX ст. на Україні нараховувалось 92 болгарські колонії [1, С. 6].

На початку 20-х рр. XX ст. майже все болгарське населення України проживало на півдні – досить суцільними масивами в сільських місцевостях Одеської та Катеринославської губерній. Їх господарську діяльність відзначали вища за середню норма землекористування, порівняно високий розвиток інтенсивних галузей сільського господарства. Вони принесли на південь України свій багатий досвід і традиційно високу культуру садівництва, що

позитивно позначилося на сільському господарстві краю.

До революції болгарське населення економічно було досить міцним. Болгарські села загалом менше від сусідніх німецьких або єврейських потерпіли в роки світової та громадянської воєн. Тому відродження їх йшло дещо швидше.

Нині в Україні налічується біля 250 тис. болгар. Більшість їх живе у західних районах Одеської області та приазовських – Запорізької. Етнічно мішані болгарські села є у Кіровоградській та Миколаївській областях. Близько половини усіх болгар живуть у містах. Мову своєї національності вважають рідною майже 70% болгар [2, С. 31].

Тенденції розвитку болгарської культури на сучасному етапі визначаються трьома напрямками:

- формуванням загальних рис духовної спільності;
- виявленням особливостей духовної культури за відповідними історико-етнографічними регіонами;
- збереженням специфічних рис болгарської культури.

Ці тенденції свідчать про піднесення духовного й національного самоусвідомлення, відродження забутих традицій, звичаїв, мови, фольклору. Так, у книжкових фондах бібліотек системи Міністерства культури і мистецтв України налічується близько 12,1 тис. примірників книжок болгарською мовою. В Одесі виходить болгарський тижневик „Роден край” (додаток до газети „Голос України”). Культурно-мистецькі традиції болгар пропагують понад 100 самодіяльних художніх колективів [3, С. 36].

Нині в Україні створюються умови для опанування болгарами рідної мови. Болгарську мову як предмет викладають у загальноосвітніх навчально-виховних закладах країни, в місті Болграді відкрито болгарсько-українську гімназію.

Товариства проводять різноманітну роботу з відтворення і збереження болгарських культурних традицій. В 1994р. київське товариство болгарської культури „Родолюбіє” брало участь у святкуванні Днів слов'янської писемності і культури, в організації відзначення 115-ї річниці визволення Болгарії від Османської неволі.

Незалежна Українська держава, спираючись на давні традиції, створює реальні умови для рівноправного розвитку всіх етносів, що осіли на її теренах. Державна політика в галузі міжнаціональних відносин має на меті утвердження в Україні загальнолюдських принципів свободи, гуманізму, соціальної справедливості та рівноправності громадян усіх національностей. Правові засади цієї політики випливають із Загальної декларації прав людини, Рамкової Конвенції

про захист національних меншин, законів України „Про національні меншини в Україні”, „Про біженців”, „Про реабілітацію жертв політичних репресій в Україні”, „Про освіту”, Основ законодавства України про освіту тощо.

Усім громадянам України незалежно від національності гарантується право користуватися і навчатися рідною мовою, розвивати національні культурні традиції, використовувати національну символіку, відзначати національні свята, сповідувати свою релігію. Дискримінація за національністю однаково забороняється і карається законом.

З метою задоволення культурно-освітніх потреб національних меншин України в книжкових, аркушевих та інших друкованих виданнях, надаючи цій справі особливого політичного значення у пресі розбудови незалежної демократичної держави та відродження національної культури України, Кабінет Міністрів у 1992 р. прийняв постанову „Про спеціалізовані редакції для випуску літератури мовами національних меншин України”.

Головна спеціалізована редакція літератури мовами національних меншин України у Києві координує організаційно-творчу діяльність мережі спеціалізованих редакцій та видає книги, брошури, аркушеві друковані видання для різних категорій населення.

Для задоволення освітніх потреб національних меншин Міністерством освіти спільно з Міністерством у справах національностей, міграції та культів розроблено і затверджено Державну програму відродження й розвитку освіти національних меншин в Україні на період 1994-2000 рр.

З метою подальшого відродженню та розвитку національних культур Кабінетом Міністрів у 1995 р. схвалено Концепцію розвитку культур національних меншин. В контексті її реалізації розпочато підготовчу роботу по створенню болгарського національно-культурного центру в Болграді Одеської області.

Міністерство у справах національностей, міграції та культів, зокрема один з його основних підрозділів – управління у справах національних меншин, відповідно до покладених завдань, розробляє і втілює в життя заходи, спрямовані на збереження міжнаціонального миру та злагоди, усунення передумов виникнення конфліктів на етнічному ґрунті; здійснює оперативний аналіз ситуації в соціально-економічному, демографічному та культурному житті національних меншин України, забезпечує координацію роботи органів державної виконавчої влади по задоволенню духовних та освітніх потреб етнічних спільнот України; організує роботу по контролю за дотриманням чинного законодавства у сфері національних відносин; сприяє діяльності національно-культурних об’єднань громадян в Україні.

Характер сучасних етнокультурних зв'язків в Україні значною мірою зумовлюється зв'язками народів у минулому, що історично склалися, рівнем їхнього соціально-економічного розвитку, природно-географічними та іншими чинниками. Особливого інтересу набувають ці питання у плані співвідношення загального і національно-специфічного, збереження самобутніх рис і можливостей використання національних традицій.

Таким чином, Україна є поліетнічною державою; неукраїнці становлять у ній понад чверть усього населення. Ці народи пройшли складний і неоднозначний шлях свого історичного розвитку, і лише на сучасному етапі для багатьох із них створюються необхідні можливості для всебічного розвитку і взаємодії з іншими етнічними групами.

Південь України внаслідок тривалого процесу його заселення став регіоном співжиття й активного взаємовпливу багатьох суттєво відмінних один від одного народів, з притаманною кожному з них широкою гамою особливостей в господарському житті, культурі та побуті. Для болгарської спільноти південь України став другою батьківщиною, місцем її етнічної консолідації, поступового усвідомлення себе суб'єктом складного процесу становлення національної структури населення краю, важливою і необхідною її складовою частиною.

Культура того чи іншого народу – унікальне, неповторне багатогранне явище, котре у кожному випадку потребує спеціального дослідження.

Використана література:

1. Національні меншини України: Інформаційний довідник / Т.І.Пилипенко, А.І.Осауленко (упоряд.). – К., 1995.
2. Наумко В.І. Етнічний склад населення України: Болгари // Культура і побут населення України: Навч. посіб. – К., 1993.
3. Остапенко С.М. Кононенко В.О. Етнічні спільноти України: етнографічні особливості. – К., 2000.

А н н о т а ц и я

В статье рассматриваются история формирования и тенденции современного развития болгарской диаспоры Юга Украины. В частности, раскрываются исторические факторы формирования болгарской диаспоры в Украине, условия ее консолидации, особенности развития болгарской культуры в независимой Украине. Анализируется социальная политика Украины в отношении развития болгарского меньшинства.